

επιχειρεί μια σφαιρική θεματολογική παρουσίαση του περιοδικού του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών και των παραρτημάτων του (βλ. επίσης «Sujets épistémologiques d' une revue pendant la modernité postérieure. Le cas de *Paravasis*», *Revue des Études Néo-Helléniques*, n. s. 4, 2008, σσ. 95-105). Ακολουθεί ακόμα πλούσια βιβλιογραφία (σσ. 449-491), ένα ευρετήριο ονομάτων (σσ. 493-510 και θεατρικών έργων (σσ. 511-521). Οι συγκεντρωτικοί τόμοι, όπου αναδημοσιεύονται σκόρπια μελετήματα, διασκευασμένα, εμπλουτισμένα ή και μεταφρασμένα, είναι πάντα ευπρόσδεκτοι και δεν χρειάζονται ειδική δικαιολογία.

ΒΑΛΑΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

PETER SIMHANDL

Theatergeschichte in einem Band.

Aktualisierte Neuauflage. Mit Beiträgen von Franz Wille und Grit van Dyk.
Berlin, Henschel Verlag 2007, σελ. 567, πολλές εικ., ISBN 978-3-89487-593-0.

Σε τρίτη ανανεωμένη και συμπληρωμένη έκδοση παρουσιάζει ο Peter Simhandl τη θεατρική του ιστορία. Το ότι ο υπότιτλος τονίζει, πως η θεατρική αυτή ιστορία καλύπτει μόνο έναν τόμο, αποτελεί μάλλον υπαινιγμό όχι τόσο για τη δεκάτομη θεατρική ιστορία του Heinz Kindermann (1957-1970) αλλά περισσότερο την τετράτομη του Manfred Brauneck (1993 εξ.), η οποία ξεπερνά όλες τις προηγούμενες ιστορίες σε πολυτελή έκδοση, σε όγκο και εικονογραφία – και στην τιμή. Ο συγγρ. αρχικά εμφανίστηκε ως μελετητής του λαϊκού θεάτρου (P. Simhandl: *Bühne, Kostüm und Requisit der Paradeisspiele*, Wien 1970), δίδαξε στη συνέχεια ως καθηγητής της Λογοτεχνίας και Θεατρολογίας στην Ακαδημία Καλών Τεχνών στο Βερολίνο (1970-1999). Από αυτήν τη θητεία προφανώς προέκυψε και το έργο, το οποίο είναι υπερβολικά γερμανοκεντρικό (αν και υποτίθεται πως καλύπτει όλη την Ευρώπη, στα αρχικά κεφάλαια και όλο τον κόσμο), πολύ συμβατικό (ή και συντηρητικό) στις προσεγγίσεις και αντιλήψεις του (δίνει μεγάλη έμφαση στην ανάλυση της δραματολογίας), απλουστευτικό με την πρόφαση πως απευθύνεται σε φοιτητές και ενδιαφερόμενους, και φτωχό σε βιβλιογραφικές αναφορές ή και το ιστορικό της έρευνας στα διάφορα ζητήματα (χωρίς υποσημειώσεις που επιτρέπουν μια τέτοια ανάπτυξη). Αποτελεί απλή ανάγνωση, διαρθρώνεται σε μικρές και εύληπτες θεματικές ενότητες, οι επιλογές που αναγκάζεται να κάνει όμως ο συγγρ. δεν είναι πάντα οι καλύτερες. Στα πιο πρόσφατα κεφάλαια προστίθενται και άρθρα των δυο άλλων συγγραφέων. Η ύλη χωρίζεται σε τέσσερα κύρια κεφάλαια: από τις αρχές ως το Μπαρόκ, το θέατρο της αστικής εποχής (18^{ος}-19^{ος} αι.), το θέατρο του 20^{ου} αιώνα στο γερμανόφωνο χώρο και το θέατρο της πρωτοπορίας. Τα δύο τελευταία κεφάλαια προβληματίζουν ιδιαίτερα, γιατί ενώ το τρίτο κεφάλαιο φτάνει έως το παρόν, το τέταρτο αρχίζει πάλι από το 1900 και καλύπτει τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής. Έτσι διακόπτονται οι συσχετίσεις των εξελίξεων και τα κεφάλαια αυτά περιορίζονται στην ανάπτυξη μιας ασύνδετης περιπτώσολογίας. Αυτό είναι μια άτυχη επιλογή, η οποία μαρτυρεί μια υπερβολική προσήλωση στο γερμανόφωνο χώρο. Μια τέτοια διαρθρωτική αδυναμία παρατηρεί κανείς και στην έκταση: ενώ το θέατρο ως το 1900 καλύπτει λίγο πάνω από 200 σελίδες, μόνο ο 20^{ος} αιώνας φτάνει σχεδόν τις 300 σελίδες. Αυτό είναι μια ανισόβαρη αντιμέτωπιση της θεατρικής ιστορίας.

Η υπερβολική λιτότητα στην ανάπτυξη των πρώτων κεφαλαίων φανερώνεται αμέσως. Στο πρώτο κεφάλαιο, «Το θέατρο από τις αρχές του ως το Μπαρόκ» έχει τις εξής ενότητες: οι αρχές του θεάτρου (σσ. 12-15, αρχαία Αίγυπτος, δρώμενα, έκσταση, Διόνυσος), Το ελληνικό δράμα και οι παραστάσεις του (σσ. 16-33), Δράμα και θέατρο στην αρχαία Ρώμη (σσ. 34-38!), Παραδοσιακό θέατρο στην Άπω Ανατολή (σσ. 39-53, θα έπρεπε να έχει προταχθεί ή παραληφθεί), Θρησκευτικό και κοσμικό θέατρο στον Μεσαίωνα (σσ. 54-60!), Δράμα και θέατρο του Ουμανισμού και της Αναγέννησης (σσ. 61-68!), Η *commedia dell'arte* (69-74, γιατί ξεχωριστό κεφάλαιο); Δράμα και θέατρο στην ελισαβετιανή Αγγλία (σσ. 75-90), Θέατρο του Μπαρόκ στην Ιταλία και Γερμανία (91-100, αναπτύσσεται όμως και η Γαλλία, το γερμανόφωνο θέατρο εκείνη την εποχή είναι ακόμα αμελητέο), Ισπανικό δράμα και θέατρο στον «χρυσό αιώνα» (σσ. 101-107), Δράμα και θέατρο στον γαλλικό κλασικισμό (σσ. 108-114). Το τελευταίο θα ήταν ίσως πιο σωστό να ανήκει στο επόμενο κεφάλαιο, του αστικού θεάτρου, γιατί ο κλασικισμός καρποφόρησε με τους μιμητές του Μολιέρου και του Ρακίνα κυρίως το 18^ο και 19^ο αιώνα.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφιερώνεται στο Θέατρο της αστικής εποχής: Η γέννηση του αστικού δράματος (σσ. 116-122), Η ευρωπαϊκή κωμωδία του 18^{ου} αιώνα (σσ. 123-132), Από τη μετακινούμενη σκηνή στο σταθερό θεατρικό κτίριο (σσ. 133-140), Το δράμα της «Θυέλλας και Ορμής» (σσ. 141-148), Δράμα και θέατρο του Γερμανικού Κλασικισμού (σσ. 149-158), Δράμα και θέατρο του ευρωπαϊκού Ρομαντισμού (σσ. 159-165 παραείναι συνοπτικό), το θέατρο του «υψηλού ύψους» και το λαϊκό θέατρο στη Βιέννη (σσ. 166-174), Το γερμανικό δράμα ανάμεσα στην Παλινόρθωση και την Επανάσταση του 1848 (σσ. 175-181), Η ανάληψη της υπόθεσης του θεάτρου από τους αστούς (σσ. 162-189) που αφορά τον αστικό Ρεαλισμό. Τα υπόλοιπα κεφάλαια, των ρευμάτων του Μοντερνισμού από το 1880 και πέρα, δεν ανήκουν ουσιαστικά στο αστικό θέατρο γιατί έχουν αντιαστική λειτουργικότητα και σκοποθεσία: η στροφή του αιώνα του 1900 δεν αποτελεί πραγματική τομή, αυτή πρέπει να τοποθετηθεί ήδη δύο δεκαετίες νωρίτερα. Ακολουθούν λοιπόν: Δράμα και θέατρο του Νατουραλισμού (σσ. 190-198), Δράμα και θέατρο του ρωσικού Ρεαλισμού (σσ. 199-208), Το δράμα του Εμπρεσιονισμού και του Συμβολισμού (σσ. 209-216).

Το τρίτο κεφάλαιο, «Το θέατρο του 20^{ου} αιώνα στο γερμανόφωνο χώρο» δίνει τώρα δυσανάλογα μεγάλο χώρο στις εξελίξεις στη Γερμανία: Το θέατρο του Max Reinhardt (σσ. 218-223), Δράμα και θέατρο του Εξπρεσιονισμού (σσ. 224-231), «Δράμα της επικαιρότητας» και λαϊκό θέατρο στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης (σσ. 232-237), Το πολιτικό θέατρο του Erwin Piscator (σσ. 238-244), Το επικό θέατρο του Μπρεχτ (σσ. 245-251), Δράμα και θέατρο στον Εθνοσοσιαλισμό (σσ. 252-256), Δράμα και θέατρο στην εξορία (σσ. 257-259), Το θέατρο των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων (σσ. 260-267), Δράμα και θέατρο της DDR (268-287), Το θέατρο στην BRD στα χρόνια της ανασυγκρότησης (σσ. 288-298), Η πολιτικοποίηση του δράματος: παραβολή - ντοκουμέντο - κριτικό λαϊκό δράμα (σσ. 299-307), Θέατρο στη Γερμανία στη συνέχεια του 1968 (σσ. 308-320), Δράμα και θέατρο των δεκαετιών 1970 και 1980 στη Δυτική Γερμανία (σσ. 321-336). Από καιρό η οικονομία της παρουσίας και η αναλογία της έκτασης των κεφαλαίων έχει ξεφύγει τελείως. Ακολουθεί ακόμα ένα άρθρο του Franz Wille, «Το τέλος της ομαλότητας. Μερικές εξελίξεις του θεάτρου από το 1990 και πέρα» (σσ. 337-360), το οποίο διαφέρει και υφολογικά από τον υπόλοιπο τόμο.

Το τέταρτο κεφάλαιο έχει τον τίτλο «Το θέατρο της πρωτοπορίας» και μας γυρίζει πίσω στο 1900: Η θεατρική μεταρρύθμιση γύρω στα 1900 (σσ. 362-375), Θεατρικά οράματα του ιταλικού Φουτουρισμού (σσ. 376-380), Δράμα και θέατρο του ρωσικού Φουτουρισμού (σσ. 381-385), Το θέατρο της ρωσική επανάστασης (σσ. 386-397), Αφηρημένο και μηχανιστικό

θέατρο (σσ. 398-408), Θεατρικά στοιχεία στον Ντανταϊσμό και τον Υπερρεαλισμό (σσ. 409-418), Το θέατρο της σκληρότητας του Antonin Artaud (σσ. 419-423), Living Theatre και Off-Off-Broadway (424-431 μια απότομη χρονική μετάβαση), Το «φτωχό θέατρο» του Jerzy Grotowski (σσ. 432-436), Eugenio Barba και το θέατρο Odin (σσ. 437-443), Το θέατρο της απλότητας του Peter Brook (σσ. 444-450), Ariane Mnouchkine και το Théâtre du Soleil (σσ. 451-458), Happening – Fluxus – Aktionismus της Βιέννης – Performance art (σσ. 458-469), Tadeusz Kantor και το «Θέατρο του θανάτου» (σσ. 470-478), το θέατρο της εικόνας του Robert Wilson (σσ. 479-488). Είναι φανερό πως σ' αυτό το κεφάλαιο δεν σκιαγραφούνται πια εξελίξεις αλλά παρουσιάζονται μεμονωμένες χαρακτηριστικές περιπτώσεις. Το κεφάλαιο τελειώνει με ένα άρθρο του Grit van Dyk, «Κοσμο-θέατρο στη στροφή της χιλιετίας: μια προσέγγιση» (σσ. 489-506), άρθρο που ξεχωρίζει πάλι αισθητά από τον υπόλοιπο τόμο. Αυτός τελειώνει με μια επιλογή βιβλιογραφίας κατά κεφάλαια και θεματικές ενότητες (σσ. 508-532 με πολλές ελλείψεις και σαφή προτίμηση γερμανόφωνης βιβλιογραφίας), και ένα ευρετήριο ονομάτων (σσ. 533 εξ.) και έργων (σσ. 548 εξ.). Η θεατρική ιστορία «σε έναν τόμο» δεν προάγει ούτε τη γνώση ούτε την έρευνα: η ανάγνωσή του είναι συχνά οδυνηρά συνοπτική και μαρτυρεί την τάση της «εύκολης» λύσης στη θεατρική ιστοριογραφία και τη σπουδή της Θεατρολογίας. Από την άλλη βέβαια είναι ένα τεκμήριο ότι θεατρικές ιστορίες, μετά από την αποχή των δεκαετιών πριν από τη στροφή του 2000, γράφονται, εκδίδονται και διαβάζονται και πάλι.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

MASKE UND KOTHURN

Internationale Beiträge zur Theater-, Film- und Medienwissenschaft,
τόμ. 54, (Βιέννη 2008), τεύχ. 1-2, σελ. 262, εικ., 3, σελ. 103, εικ., και 4 σελ. 134,
εικ. ISBN 978-3-205-77882-0.

Το μόνο επιστημονικό θεατρολογικό περιοδικό των γερμανόφωνων χωρών της Ευρώπης εκδίδεται από το Ινστιτούτο Θεατρολογίας (τώρα Ινστιτούτο για τις Επιστήμες του Θεάτρου, του Κινηματογράφου και των Media) του Πανεπιστημίου της Βιέννης και παρουσιάζει κάθε χρόνο τέσσερα τεύχη με διαφορετικά θεματικά αφιερώματα και διαφορετικούς εκδότες. Δεδομένου ότι το θέατρο δεν είναι πια το μοναδικό γνωστικό αντικείμενο, τα τεύχη καλύπτουν συχνά ένα ευρύ φάσμα θεμάτων και συμπεριλαμβάνουν συμβολές από πολλούς και διαφορετικούς ανθρώπους. Το πρώτο διπλό τεύχος του 2008 αφιερώνεται σ' έναν κομικό σταρ του πρώιμου κινηματογράφου, τον Γάλλο Max Linder (1883-1925), αδιαφιλονίκητο αστέρι πριν από τον Charly Chaplin, το οποίο ωστόσο έχει λησμονηθεί κατά καιρούς. «Max Linder. Ein früherer Star» επιμελήθηκε από τον Thomas Kuchenbuch, ο οποίος προσφέρει και το πρώτο εισαγωγικό μελέτημα για «τον γνωστό άγνωστο» (σσ. 9-42). Ο F. Kessler και η S. Lenk εξετάζουν τις σκηνηκές του εμφανίσεις (σσ. 43 εξ.) στο Παρίσι, ο E. Le Roy ασχολείται με τις scènes comiques, τις κομικές σύντομες ταινίες του πριν από τον Πρώτο παγκόσμιο πόλεμο (σσ. 52 εξ., ο *άνθρωπος με το μεταξωτό καπέλο*), ο M. Engelbert εξετάζει την ταινία *Max lance la mode* (1912) (σσ. 60 εξ.), τον K. van Hagen ενδιαφέρουν είδος και ύφος μεταξύ vaudeville και burlesque (σσ. 75 εξ.), ο P. Canepelle παρακολουθεί τις παραστάσεις του στη Βιέννη (σσ. 93 εξ.), ο F. Graf ασχολείται με τις εμφανίσεις του στο τσίρκο (σσ. 104 εξ.),